

N:o 71.

Ank. till Riksd. kansli den 26 april 1895, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor.

(1:a U. A.)

Uti en den 18 sistlidne januari till Riksdagen aflåten proposition (n:o 5) har Kongl. Maj:t — under förmälan att, sedan med anledning af Riksdagens skrifvelse den 5 maj 1888 angående åstadkommande af en allmän pensionsinrättning för barnmorskor och en i samma syfte gjord framställning af ett år 1887 i Stockholm hållet barnmorskemöte, öfver hvilken framställning medicinalstyrelsen afgifvit infordradt utlåtande, Kongl. Maj:t bemyndigat chefen för ecklesiastikdepartementet att genom en eller flere sakkunniga personer, dem han egde utse, låta utarbeta förslag till barnmorskors pensionering, medicine doktorn E. W. Wretlind, enligt erhållet uppdrag, den 8 november 1888 afgifvit ett sådant förslag; att, efter det utlåtanden deröfver inhemtats från medicinalstyrelsen, direktionen öfver folkskolelärnarnes pensionsinrättning äfvensom direktionen för presterskapets enke- och pupillkassa, och sedan chefen för ecklesiastikdepartementet, som funnit frågan erfordra ytterligare utredning, uppdragit densamma åt e. o. amanuensen i kongl. biblioteket

G. Eneström, denne den 13 februari 1893 till Kongl. Maj:t aflemnat betänkande om barnmorskecorpens pensionering jemte förslag till reglemente för en ålderdomsunderstödsanstalt för barnmorskor, öfver hvilket betänkande och förslag derefter yttranden afgifvits af samtliga förste provinsialläkare, förste stadsläkarne i Stockholm och Göteborg, Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länen och öfverståthållarembetet äfvensom af medicinalstyrelsen, direktionen öfver folkskoleläraryarnes pensionsinrättning och statskontoret — föreslagit Riksdagen att godkänna följande grunder för inrättande af en anstalt för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor:

I) i afseende å anstaltens ändamål:

att anstalten, hvilken benämnas barnmorskornas ålderdomsunderstödsanstalt och träder i verksamhet med år 1896, skall afse beredande af ålderdomsunderstöd åt här i riket legitimerade barnmorskor, hvilka genom långvarig och nitisk yrkesutöfning gjort sig af sådant understöd förtjenta;

II) i afseende å kostnadernas bestridande:

att de för anstaltens ändamål erforderliga kostnader skola bestri-
das genom afgifter af kommuner och i deras tjänst anställda barnmorskor samt genom fyllnadsbidrag af staten;

att deremot enskildt praktiserande barnmorskor icke skola erlägga några afgifter till anstalten, utan i stället vidkännas minskning i understödsbeloppet;

III) i afseende å kommunernas afgifter:

att kommun skall vara skyldig att för hvart år från och med 1895 till anstalten erlägga en afgift, beräknad efter 1 öre för hvarje person, som, enligt de under året af statistiska centralbyrån till ledning vid riksdagsmanaval offentliggjorda folkmängdsuppgifter, tillhört kommunen, samt att, om vid uträkningen af årsafgiften beloppet skulle sluta med ören, det skall ökas till närmast högre krontal;

IV) i afseende å barnmorskornas afgifter:

att barnmorska, som efter ingången af år 1896 varit i sådan egenskap under ett kalenderår eller del deraf med fast årslön anställd hos en eller flera kommuner och förvärfvat rätt att räkna samma år såsom helt eller halft tjänstår, på sätt här nedan sägs, skall vara skyldig att för det året erlægga en afgift af 5 kronor, som må innehållas å hennes aflöning och skall inlevereras till anstalten af den kommun, hos hvilken hon under året senast varit sålunda anställd; samt att, om den anställningen var fäst vid två eller flera kommuner gemensamt, den enligt förenämnda uppgifter folkrikaste bland dem skall svara för afgiftens inlevererande till anstalten; och

att en gång erlagd afgift ej må återbekommas;

V) i afseende å rätten till understöd samt understödets belopp:

att rätt till understöd från anstalten skall, under de vilkor, som i öfrigt bestämmas, tillkomma i Sverige legitimerade barnmorskor, som antingen under hvart och ett af de 5 sista kalenderåren närmast före det år, under hvilket ansökan om understöd inlemnas, utöfvat sitt yrke under sådana omständigheter, att, enligt hvad här nedan sägs, hänsyn dertill får tagas vid tjänstårsberäkningen, eller som, derest de under ett eller flera af de nämnda 5 kalenderåren icke utöfvat sitt yrke på detta sätt, genom intyg af sin närmaste förman eller annorledes styrka, att sådant icke härrört af bristande nit eller annan, blott på dem sjelfva beroende anledning;

att barnmorska, som blifvit förklarad för alltid förlustig rättigheten att utöfva sitt yrke, ej skall ega från anstalten erhålla understöd;

att helt understöd skall utgå med ett belopp af 200 kronor för år och må tilldelas barnmorska, som efter ingången af år 1896 under anställning i sådan egenskap med fast aflöning hos en eller flera kommuner förvärfvat minst 30 tjänstår och som derjemte antingen uppnått 65 års ålder eller ock fyllt 55 år och genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urståndsatt att vidare utöfva sitt yrke;

att barnmorska, hvilken såsom sådan annorledes förvärfvat minst 30 tjänstår och som derjemte antingen uppnått 65 års ålder eller ock fyllt 55 år och genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urstånd-

satt att vidare utöfva sitt yrke, må kunna erhålla afkortadt årligt understöd till följande belopp:

om hon icke efter ingången af år 1896 i egenskap af barnmorska varit med fast aflöning anställd hos någon kommun	150 kronor,
om hon efter ingången af år 1896 under fast aflönad anställning såsom barnmorska i kommuns tjenst förvärfvat mindre än 3 tjenstår	150 »
minst 3 »	155 »
» 6 »	160 »
» 9 »	165 »
» 12 »	170 »
» 15 »	175 »
» 18 »	180 »
» 21 »	185 »
» 24 »	190 »
» 27 »	195 » ;

att, derest barnmorska, när hon söker understöd, sedan minst 10 år tillbaka i sådan egenskap oafbrutet varit med fast årslön af tillhoppa minst 200 kronor enligt det beräkningssätt, som nedan angifves, anställd hos en eller flera kommuner, och genom intyg af hennes närmaste förman styrkes, att hon på grund af försvagad helsa, bristande syn eller hörsel, eller annan liknande, oförvällad anledning icke vidare är fullt lämplig att sköta sin tjenst, samt kommunen eller kommunerna af denna anledning besluta gifva henne afsked, hon må, i fall hon uppnått 55 års ålder och räknar minst 30 tjenstår, kunna efter afgang från tjensten erhålla afkortadt årligt understöd till följande belopp:

om hon vid afskedet fyllt

55 år, ...	100 kronor
56 »	110 »
57 »	120 »
58 »	130 »
59 »	140 »
60 »	150 »
61 »	160 »
62 »	170 »
63 »	180 »
64 »	190 » ,

dock så, att detta afkortade understöd i intet fall må öfverstiga det, som barnmorskan skulle kunnat erhålla, om hon genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urståndsatt att vidare utöfva sitt yrke;

att barnmorska, som ej uppnått det för erhållande af förutnämnda slags understöd erforderliga antalet lefnads- och tjänstår, men genom obotlig sjukdom eller vanförhet blifvit urståndsatt att vidare utöfva sitt yrke, må erhålla afkortadt årligt understöd till ett belopp af 70 kronor, om hon antingen förvärfvat minst 20 tjänstår eller ock genom olycksfall under yrkesutöfningen ådragit sig sjukdomen eller vanförheten; samt att hon i den senare händelsen må ega rätt till det angifna understödet oberoende både af antalet tjänstår och af den omfattning, i hvilken hon utöfvat yrket under de 5 kalenderåren närmast före det, då ansökan om understöd inlemnas;

att barnmorska, som sökt och erhållit rätt till afkortadt understöd samt redan börjat uppbära sådant, sedermera icke må kunna erhålla rätt till högre understöd från anstalten;

att såsom tjänstår må räknas hvarje kalenderår, under hvilket barnmorska i sådan egenskap varit af en eller flera kommuner aflönad med fast årslön af sammanlagdt minst 200 kronor och verkligen utöfvat yrket, eller under hvilket hon verkställt minst 30 förlossningar, samt att i den fasta årslönen må inräknas värdet af naturaförmåner — bostad och vedbrand dock högst till ett belopp af sammanlagdt 75 kronor — men icke den särskilda ersättning af kommunalmedel, som kan hafva tillkommit barnmorskan för verkställda förlossningar;

att om barnmorska, som icke aflönats med minst ofvan angifna årslön, under ett kalenderår verkställt mindre än 30, men mer än 14 förlossningar, hon må räkna detta såsom halft tjänstår, men såsom helt i det fall, att sammanlagda antalet förlossningar under detta och det näst föregående eller efterföljande kalenderåret uppgått till minst 60, dock att vid sådan sammanläggning hvarje förlossning icke får mer än en gång tagas i beräkning;

att vid pröfning af understödsrätten två halfva tjänstår må betraktas lika med ett helt sådant;

att, om barnmorska under ett kalenderår hvarken af kommun erhållit minst 200 kronor i fast årslön eller verkställt minst 15 förlossningar, hänsyn till detta kalenderår ej må tagas vid tjänstårsberäkningen, och att detsamma må gälla, om hon väl erhållit minst 200 kronor i fast årslön, men icke under året verkligen utöfvat yrket;

att, då särskilda lokala förhållanden dertill föranleda, anstaltens

direktion må, på ansökan af vederbörande kommun eller barnmorska och efter medicinalstyrelsens hörande, ega att, utan hinder af ofvan föreslagna bestämmelser rörande såväl aflöning som antal verkställda förlossningar, för viss, i hvarje fall bestämd tid meddela rätt till beräkande af hela eller halfva tjänstår;

att medicinalstyrelsen må, på grund af den verksamhet barnmorska under tiden före år 1896 utöfvat i sitt yrke, bestämma antalet henne för nämnda tid tillkommande tjänstår, dock att dervid får tagas hänsyn till hela yrkesutöfnings tiden endast för de barnmorskor, hvilka vid 1895 års utgång oafbrutet varit i sådan egenskap sedan minst 10 år tillbaka med fast årslön anställda i en eller flera kommuners tjänst, hvaremot för öfriga barnmorskor hänsyn må tagas blott till yrkesutöfningen under de 30 sista åren före 1896;

att, om barnmorska, som blifvit förklarad understödsberättigad, sedermera under ett kalenderår antingen för biträde vid förlossningar erhållit af kommun fast årslön eller andra deremot svarande förmåner eller ock verkställt minst 30 förlossningar, hon skall förlora sitt understöd för hela det närmast följande kalenderåret;

att, om understödsberättigad barnmorska, som icke för sådant biträde under ett kalenderår af kommun erhållit fast årslön eller andra deremot svarande förmåner, under samma år verkställt mindre än 30, men mer än 14 förlossningar, hon skall förlora sitt understöd för det närmast följande halfva kalenderåret;

att understödstagare, som dömes förlustig medborgerligt förtroende, skall för den tid, hon deraf är i mistning, förlora sitt understöd;

att den, som under 5 år i följd icke uttagit sitt understöd, skall afföras från förteckningen å understödstagare, och att, om hon sedermera å nyo anmäler sig, det må ankomma på anstaltens direktion att bestämma, om och i hvilken mån hon åter må inträda i sin förra rätt;

att understödstagare, som bosätter sig å utrikes ort, icke utan Kongl. Maj:ts tillstånd må ega åtnjuta understödet för den tid, hon är utrikes, samt att, om understödstagare blifver främmande magts undersåte eller utan Kongl. Maj:ts tillstånd träder i främmande stats tjänst, hennes rätt till understöd skall upphöra;

att understöd skall beräknas för fulla kalendermånader och i regeln vidtagna med början af månaden näst efter den, i hvilken understöd blifvit barnmorska tillerkändt, men för barnmorska, som förklarats berättigad till understöd på grund af försvagad helsa, bristande syn eller annan liknande, oförvållad anledning, först med början af månaden näst efter den, under hvilken hon erhållit afsked från sin tjänst;

att understöd skall upphöra att utgå med den månad, i hvilken barnmorskan afidit eller rätt till understöd förlorats; samt

att understöd från anstalten icke må för understödstagarens gäld tagas i mät;

VI) i afseende å utbetalning af understöd:

att understöd utbetalas halfårsvis af anstalten, och att, om understödstagare är boende i landsorten, hon skall vara berättigad att, efter derom, hos anstalten gjord anmälan, innefattande uppgift om hennes hemvist samt åtföljd af de intyg och öfriga handlingar, Kongl. Maj:t kan finna skäligt föreskrifva, från anstalten få understödet med allmänna posten i rekommenderadt eller assureradt tjenstebref eller genom postanvisning kostnadsfritt sig tillsändt; och

VII) i afseende å anstaltens styrelse och förvaltning:

att anstalten skall förvaltas af direktionen öfver folkskolelärnarnes pensionsinrättning, samt att dervid skola i tillämpliga delar och i alla de omständigheter, om hvilka icke i blifvande reglemente för anstalten kommer att särskildt stadgas, gälla enahande föreskrifter, som enligt art. VII och VIII af reglementet för nämnda inrättning äro gifna för densamma och dess förvaltning.

I sammanhang härmed hade Kongl. Maj:t — med tillkännagifvande, *dels* att, derest dessa grunder af Riksdagen godkändes, Kongl. Maj:t ämnade för den nya anstalten utfärda särskildt reglemente i enlighet med desamma, *dels* att Kongl. Maj:t, efter det närmare erfarenhet vunnits angående omfånget af de göromål, som tillhörde anstalten, samt dessa göromåls lämpliga fördelning komme att till Riksdagen afgifva förslag till stat för anstalten, *dels* ock, att Kongl. Maj:t, i den mån särskildt bidrag från statsverket till anstaltens uppehållande blefve behöfligt, komme att till Riksdagen aflåta proposition om uppförande i riksstaten af härtill erforderligt anslag — föreslagit Riksdagen att, i afseende å de under år 1896 uppkommande kostnader för beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor medgifva:

att Kongl. Maj:t måtte för sistnämnda år bestämma de belopp, som blefve erforderliga till bestridande af ålderdomsunderstödsanstaltens förvaltningsbestyr och ersättning till biträde åt medicinalstyrelsen för behandling af frågor om barnmorskors rätt till tjänstårsberäkning; samt

att de för berörda ändamål och för anstaltens utgifter i öfrigt under nämnda år erforderliga medel måtte af Kongl. Maj:t, i den mån influtna afgifter icke vore att tillgå, anvisas utaf statsmedel såsom förskott, att antingen godtgöras af berörda afgifter, i den mån de under året till anstalten inginge, eller, derest sagda afgifter skulle för året befinnas härtill otillräckliga, anmälas till ersättande af Riksdagen.

Till det i propositionen åberopade, vid densamma fogade statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för den 18 januari innevarande år äfvensom till ofvannämnda af e. o. amanuensen G. Eneström utarbetade betänkande och förslag i ämnet tillåter sig utskottet, för undvikande af för stor vidlyftighet, hänvisa.

Ehuruväl Kongl. Maj:ts förevarande framställning är föranledd af en Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet, har utskottet dock trott, att, då frågan nu efter verkställd utredning föreligger till afgörande, noga bör tillses och öfvervägas, huruvida ifrågavarande ändamål verkligen är af beskaffenhet att böra af staten understödjas samt huruvida bidrag dertill från det allmännas sida är af verkligt behof påkalladt. Då frågan år 1888 var föremål för Riksdagens pröfning, gälde den allenast föranstaltande af erforderlig utredning. De, som då biträdde Riksdagens beslut i ämnet, kunna emellertid dermed ingalunda anses hafva uttalat sin slutliga mening om lämpligheten att med statsmedel understödja en ålderdomsförsörjningsanstalt för ifrågavarande yrkesutöfvare.

Den i frågan åberopade omständighet, att, då staten genom barnmorskereglementet ålagt barnmorskorna vissa skyldigheter, för hvilkas åsidosättande, äfven om det sker ofrivilligt, viten äro fastställda och af hvilka några kunna föranleda direkta ekonomiska uppoffringar, staten ock bör medverka till betryggande af deras ålderdom, kan utskottet icke tillmäta någon afgörande betydelse. Att för utöfvande af ett yrke vissa ordningsföreskrifter utfärdas och viten fastställas, är nemligen icke något för barnmorskeyrket säreget; och de direkta ekonomiska upp-

offringar, som utöfvarne af ifrågavarande yrke stundom nödgas ikläda sig, måste anses fullt motvägas af den lön, de erhålla af kommunen, eller den särskilda godtgörelse, de bekomma.

Den omständighet, att ifrågavarande yrkesutöfvare hvarken äro af staten anställda eller till större eller mindre del aflönade, anser utskottet innebära tillräckligt skäl för att staten icke bör medverka till deras ålderdomsförsörjning.

Så vidt frågan gäller att bereda ålderdomsförsörjning åt barnmorskor, anställda af kommunerna, anser utskottet denna angelägenhet vara en kommunernas egen, som lämpligast bör af dem sjelfva ombesörjas. Skulle af allmänna medel bidrag lemnas till beredande af ålderdomsförsörjning åt sådana af kommunerna anställda yrkesutöfvare, torde med skäl kunna befaras, att härigenom skulle framkallas liknande anspråk från andra af kommunerna aflönade, för den allmänna helsovården jemväl viktiga yrkesutöfvare, såsom stadsläkare och distriktsläkare samt den vid kommunernas sjukvårdsinrättningar anställda sjukvårdsbetjening äfvensom derefter från andra i kommunernas tjänst varande personer. Det är visserligen sant, att, enligt Kongl. Maj:ts föreliggande förslag, kommunerna skulle åläggas att bidraga med den väsentligaste delen af kostnaderna för ifrågavarande yrkesutöfvares ålderdomsförsörjning, men enligt utskottets åsigt bör staten icke lämpligen pålägga kommunerna afgifter för kommunala ändamål, utan öfverlemna sådant till kommunernas egen sjelfstyrelse, hvartill kommer, att de afgifter, som, enligt förslaget, skulle kommunerna för ändamålet åläggas, afse att bereda ålderdomsförsörjning jemväl åt de talrika enskildt praktiserande barnmorskorna, med hvilka kommunerna såsom sådana icke kunna anses hafva något att skaffa.

Hvad åter beträffar dessa sistnämnda enskilda yrkesutöfvare, hvilka enligt förslaget skulle erhålla ålderdomsunderstöd utan att dertill i någon mån sjelfva bidraga, kan utskottet icke underlåta att erinra om den grundtanke, som icke mindre inom detta än inom öfriga yrken och näringsgrenar i samhället bör göra sig gällande, att nemligen den enskilde bör så vidt möjligt söka genom besparingar under sin helsas och krafts dagar sjelf bereda sig medel till sin ålderdomsförsörjning. Medvetandet af sådan pligt tillför helt visst långt större kraft och sjelfständighet än ett vidsträckt öfverlåtande åt det allmänna att draga försorg om betryggande af den enskildes ålderdom. Hvarje steg från statens sida, som kan leda till försvagande af känslan för denna pligt, är, enligt utskottets uppfattning, vanskligt att taga. Valet af ifrågavarande yrke är fritt, och är konkurrensen på detta område för stor

och förtjensten derigenom för ringa, må den enskilde vända sig åt annat håll. Skulle staten medverka till beredande af ålderdomsförsörjning åt enskildt praktiserande barnmorskor, är jemväl att befara att andra, äfvenledes för den allmänna helsovården viktiga enskilda yrkesutöfvare kunna anse sig hafva anspråk på statens medverkan för försörjning under deras ålderdom, såsom privata läkare, tandläkare, apotekare, fältskärer, vaccinatorer, sjuksköterskor m. fl.

Till dessa principiella skäl för afslag å föreliggande framställning vill utskottet foga, att den verkställda utredningen i frågan, enligt hvad utskottet trott sig finna, icke ådagalagt något synnerligt behof af medverkan från det allmänna för ifrågavarande ändamål, om sådan medverkan eljest ansetts lämplig. Af de 2,470 år 1892 praktiserande barnmorskorna voro 1,463 gifta och således åtminstone i någon mån af sina män försörjda, 357 enkor och endast 620 ogifta, af hvilka sistnämnda naturligtvis blott ett fåtal öfverskridit 65 år; och af samtliga 2,470 voro 1,716 aflönade af kommunerna och 754 privata, deraf 481 i städerna och endast 273 å landet. Om i många fall den från kommunen utgående aflöningen icke är så betydande, erhåller i regeln barnmorskan på landet fullt motsvarande ersättning för sitt biträde vid förlossningar, om icke i peningar, så i naturaförmåner af hvarjehanda slag; och torde hennes tjenstgöring i allmänhet gifva henne tid öfrigt till annan arbetsförtjenst. Af de i de större städerna praktiserande hafva de, som förvärfvat sig namn om skicklighet, ofta inkomster å yrket, vida öfverstigande lefnadsbehofvet. Att också detta yrke måtte anses rätt lönande, visar den starka tillströmningen till detsamma.

På grund af hvad sålunda anförts hemställer utskottet,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning ej må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 25 april 1895.

På statsutskottets vägnar:

GUSTAF SPARRE.

Reservation

af herrar *A. Persson*, *S. G. von Friesen* och *O. Jonsson* mot vissa delar af motiveringen.

Herr *A. G. L. Billing* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit i förestående ärendes behandling inom utskottet.
